

Tartalom

Amikkel jellemezzük a dolgokat, embereket, amiként tekintjük őket (címkék, pl. „férfi”). Ahogyan ők ezeknek megfelelően viselkednek (szerepek, pl. a férfi szerep); és amiknek az emberek tartják magukat (identitások, pl. „én férfi vagyok”). A példaképek: jelentésük, fajtáik, hasznaik, és amiket jó szem előtt tartanunk velük kapcsolatban.

Megjegyzés

Viszonylag hosszú, némileg elvont, de azért érthető téma. Elég fontos is, mert a dolgok és emberek címkéi jelentős hatással vannak ránk, mert mindannyian játszunk szerepeket, mert mindannyiunk fejében él egy kép arról, hogy kik vagyunk, és mert gyakran követünk, illetve gyakran állítanak elénk példaképeket.

Címkék, szerepek, identitások

(Azonosító: 061; Változat: 01)

Pozíció a műben

Előszó

A világ működése

Bevezetés

Elvek

Alapok

Élet

Elme

Ember

Nemek

Társas viszonyok

Emberi gondolkozás

Egyéniség

Címkék, szerepek, identitások

Mi vagyok és mi nem?

Embertípusok

Egyebek

Társadalom

Egység

Program

Az ember élete

1. Definíciók	2	—
2. A címkék, szerepek és identitások jellemzői.....	5	
3. A címkék, szerepek, identitások funkciói	7	1
4. Címkék, szerepek, identitások és az egyén.....	7	
5. Címkék, szerepek, identitások és az emberi viszonyok.....	9	—
6. Példaképek	10	

2

1. Definíciók

1) Címkék \$

3

Címke az, amivel az emberek jellemeznek egy dolgot, illetve amiként tekintik azt. Címkéi sok mindennek vannak, így a következőknek:

- **Emberek** (Például, hogy valakit felnőttként, magyarként vagy sikeres emberként jellemezzük, ekként tekintünk rá.) 4
- **Dolgok**, ezen belül:
 - **Műalkotások** (Híresség műve-e; zsűrizett, díjazott-e; régiségnek számít-e?) 5
 - **Árucikkek** (Márkás vagy sem; hol gyártották, pl.: Kínában vagy megbízhatóbb helyen; milyen technikával, kézzel vagy géppel készült-e) —
 - **Anyagok** (Az aranyat, gyémántot és hasonlókat például általában értékesként jellemezzük – és nemcsak azért mert sokba kerülnek: természetüktől értékesnek tartjuk őket.) 6
- **Információk** (Melyek legjellemzőbb címkéje a forrásuk illetve a megbízhatóságuk. Ezek nagyban meghatározzák, hogy mennyire figyelünk az adott információra, mennyire hisszük el őket. Például, ha Einstein mondja, hogy a világ a vesztébe rohan, arra sokkal inkább felkapjuk a fejünket, mintha egy névtelen (bár amúgy értelmes) ember figyelmeztetne erre.) 7

8

A címkék, az, amiként az emberek a dolgokra tekintenek, nem változtatnak azok lényegén, mégis nagy jelentőséggel bírnak a megítélésükkel, hatásukkal kapcsolatban.

Hogyan hatnak a címkék a dolgok megítélésére? Például:

- Rögton másként tekintünk ugyanarra a személyre, ha azt halljuk, hogy ő „valaki”. Különösen: saját magunkat is másképp ítéltük meg, attól függően, hogy mások miként tekintenek ránk, illetve, hogy minek tartjuk magunkat.
- Szintén másképp nézzük ugyanazt a festményt, ha Picasso festette; másképp érezzük magunkat a ruhánkban, ha ott a címke, hogy Pierre Cardin; és valószínűleg az aranyat se becsülnék olyan sokra, ha belénk nem ültetik, hogy az értékes.

Mi az, hogy a címkék a dolgok hatását is befolyásolják?

Például befolyásolják, hogy egy dolog mekkora boldogságot okoz. Így, mondjuk, ha egy dolgot értékesnek tekintünk, akkor nagyobb örömet okoz a birtoklása: ha van egy festményünk, melyről azt tartjuk, Picasso festette, lényegesen boldogabbak lehetünk tőle, mintha kiderül, hogy hamisítvány. Hasonlóan, egy ember figyelmének is jobban örülünk, ha sikeresnek, előkelő társadalmi pozícióban lévőnek tartjuk őt.

Ezen túl a címkék a dolgok gondolkozásunkra, viselkedésünkre gyakorolt hatását is befolyásolhatják; ahogyan mondjuk egy tekintélyesnek tartott műre is jobban odafigyelünk, állításait könnyebben elfogadjuk, javaslatait könnyebben megszívleljük.

A valódi minőség, a valódi jellemzők és a címkék:

Annak, hogy az emberek hogyan jellemzik a dolgot, milyen címkéket ragasztanak rá, több vagy kevesebb köze lehet a dolog valódi minőségéhez illetve azokhoz a jellemzőkhöz, melyekkel a dolog valóban fel van ruházva.

- A **valódi minőség** a dolog objektív tulajdonságait jelenti. Például egy ember esetén ezek a személyének testi-lelki jellemzői, az, hogy milyen a személyisége (mondjuk megbízható-e), mennyire értelmes, milyen erős, stb... – függetlenül azoktól járulékos tulajdonságoktól, melyekkel az emberek még felruházzák őt, például, hogy magyar-e, sikeres-e, lovaggá ütötték-e; és szintén függetlenül a címkéitől, attól, hogy mások megbízhatónak vagy éppen lovnak tekintik-e őt.
- A dolog **valódi jellemzői** két részből tevődnek össze. Az egyik a dolog valódi minősége, a másik pedig az előbb emlegetett járulékos tulajdonságok, melyekkel az emberek még felruházzák azt. Így egy ember valódi jellemzőihez tartozik mind az, hogy megbízható, mind az, hogy lovag.
- A **címke** pedig az, amivel az emberek jellemzik a dolgot, ahogyan az már elhangzott. Ez rendszerint egybeesik a valódi jellemzőkkel, annyiból lehet más, hogy előfordul,

hogyan az emberek hamisan jellemezzék valamit, valakit. Például lehet, hogy egy csalónak sikerül elhitetnie magáról, hogy megbízható, vagy azt, hogy lovag. A valódi minőségtől már általában nagyobb az eltérés, mivel gyakran a járulékos tulajdonságok alapján jellemezzük a dolgokat, például, amikor lovagként tekintünk valakire.

A címkék tehát nem feltétlen esnek egybe a dolgok valódi minőségével. Ebből is látszik, hogy **a címkék nem a dolgok tulajdonságai, azok az emberek fejében vannak.**

Ezért nem is precíz úgy fogalmazni, hogy az embereknek, dolgoknak, információknak vannak címkéi – ennek ellenére praktikus okokból gyakran így teszünk: értjük ilyenkor a most kifejtetteknek megfelelően.

Ebben a témában leginkább az emberek címkéiről, szerepeiről, identitásairól lesz szó.

Az alkotások címkéiről lásd ‘Az alkotások megítélésének tényezői’ témában, az árucikkek címkéiről pedig az ‘Érdekes gazdasági jelenségek’ témában. Lásd továbbá az ‘Értékek’ témában, hogy a dolgokra vonatkozó értékítéletünk is egy címke, valamint ‘A szexualitás összetettsége’ témában, hogy a társadalmi nem szintűgy.

2) Szerepek

Az emberek címkéihez gyakran viselkedésminták is tartoznak, melyeket a társadalom elvár, az emberek pedig eljátszanak.

Ilyenek **például** a nemi szerepek, melyek meghatározzák, hogy hogyan viselkedjünk férfiként és nőként, de hasonlóan szerepek írják elő, hogy hogyan cselekszik a jó keresztény, a főnök, a felsőbb körök tagja, vagy akár az ügyfél.

A nemi szerepekről ‘A szexualitás összetettsége’ és a ‘Férfi és nő’ témában lehet olvasni.

3) Identitások

Identitás az, aminek az ember tekinti magát.

Jellemző, hogy a címkéinkkel, szerepeinkkel határozzuk meg magunkat; elfogadjuk mások jellemzését, hogy „te egy magyar, egy keresztény, egy lovag vagy”. Ezzel ilyen kívülről definiált, előre meghatározott kategóriákat húzunk magunkra, a nekik megfelelő csoportokhoz soroljuk magunkat.

A másik választásunk az lehet, hogy **önállóan próbáljuk meghatározni magunkat.** Identitásunk ekkor is **alapozódhat** az előbbiekhöz hasonló, **külsődleges, változásnak kitett jellemzőkre** (anélkül, hogy azokat mások ránk vonatkozó jellemzéséből vennénk át); de alapozhatunk az **elménkre, személyiségünkre** is, mondhatjuk, hogy én én vagyok, az

akinek, ilyen a személyisége, ezek a dolgok mozgatják, ezeket a dolgokat szereti. Ez utóbbi különösen nehéz: nemcsak a csoportszellemnek való ellenállást feltételez, hanem kellő önismeretet és a felkínált, könnyen alkalmazható kategóriáktól való eltekintést is.

Önálló meghatározásunkba bevehetünk tudati elemeket is, például hogy milyen etikai elveink, sikerkritériumaink vannak. Ennek az a hátránya, hogy az ilyesmi változékonyabb a személyiségnél, ezért idővel kénytelenek lehetünk meghasonlani. β

2. A címkék, szerepek és identitások jellemzői

1) Osztályok és fajták \$

Egy címke (szerep, identitás) **osztály** azon címkék csoportja, melyek az ember egy bizonyos tulajdonságát jellemezhetik.

Milyen címke osztályok vannak? Például:

- Nem (Mely magába foglalja a „férfi” és „nő” címkéket.)
- Kor (gyerek, felnőtt)
- Nemzetiség (magyar, angol)
- Vallás (keresztény, muszlim)
- Társadalmi címek (lovag, gróf)
- Foglalkozási kör – beosztás (munkás, értelmiségi, beosztott, főnök)
- Társadalmi pozíció, sikeresség (Hogy valaki általában véve menő vagy sem.)

Itt nem teljesen tiszta a kép: pl. az előző kettő (társadalmi címek, foglalkozási kör – beosztás) nagyban meghatározza ezt is.

- Az élethelyzetbeli pozíció (páciens, színházi néző, banki ügyfél)

Ez is némileg speciális, annyiból hogy gyorsan, az élethelyzettel együtt változik, és így például identitás nem lehet belőle. Az viszont igaz rá, hogy az emberek ennek megfelelően tekintenek a másokra (címke), illetve neki megfelelően viselkednek (szerep).

Mint látható, **az egy osztályhoz tartozó címkék általában kizárják egymást**: általában valakit vagy férfinek, vagy nőnek tartunk, nemigen tekintünk úgy másra, hogy az egyszerre magyar és angol.

A címke (szerep, identitás) **fajták** az osztályokat csoportosítják tovább, azok tulajdonságai alapján.

Milyen címke fajták vannak? Például:

- **Kiosztott** címkék és **befolyásolható** címkék

Kiosztott az olyan címke (osztály), melyre nemigen van befolyásunk (pl. nem, kor); befolyásolható az olyan, amelyre több lehet (pl. a foglalkozási kör – beosztás).

- **Maradandó** címkék és **változó** címkék

Maradandó például a nem, a nemzetiség és a vallás; változó a kor és az élethelyzetbeli pozíció.

2) Az emberek többnyire azonos címkéket aggatnak a dolgokra.

Azért is, mert gyakran egymástól veszik át őket. Gondoljunk különösen a dolgok értékének megítélésére, hogy miért tartjuk értékesnek az aranyat vagy Picasso műveit.

De **az sem ritka, hogy az emberek eltérően jellemzik a dolgokat**, eltérően tekintenek rájuk. Történhet ez úgy, hogy **eltérő jelentőséget tulajdonítanak az egyes címkéknek**: például egy ember a családjá számára elsősorban férfi (férj, apa), míg a munkatársainak főnök. Másfelől olyan is van, hogy **eltérő címkéket aggatnak rájuk**, mondjuk vannak, akiket rá tud szedni a csaló, aki lovagnak adja ki magát, másokat meg nem.

3) Egyéb tulajdonságok

- Egy embernek több címkéje, szerepe, identitása lehet egyszerre.

Például valakit egyszerre tarthatnak férfinek, felnőttnek és főnöknek, közben ő párhuzamosan játszhatja e szerepeket, és tarthatja magát is ezeknek. Hasonló párhuzamosságot nyilván nemcsak az emberek, hanem más dolgok címkéire is el lehet mondani.

- Az embernek változhatnak a címkéi, szerepei, identitásai.

Különös tekintettel a korra, ahogyan gyerekből felnőtt, majd öregember lesz valaki, de sokféle más címke is el lehet mondani, hogy megváltozhatnak.

- Az aktuális helyzettől függhet, hogy az ember mely címkéi, szerepei vannak előtérben.

Mint az előbbi példában, hogy az ember a magánéletben inkább férfi, a munkahelyén pedig főnök. (És ott van még az élethelyzetbeli pozíció, mely teljesen a szituációtól függ.)

- A címkéket gyakran explicit módon, szertartásosan deklarálják.

Ilyen többek között az állampolgári eskü, a keresztelő vagy a lo vaggá ütés.

3. A címkék, szerepek, identitások funkciói

1) A dolgok megítélésének, hatásának befolyásolása.

Ahogy fentebb kifejtettem.

2) Megmondják az embernek, hogy ő kicsoda és hogyan viselkedjen.

3) Megszabják, hogy hogyan viszonyuljunk egymáshoz, hogyan viselkedjünk egymással szemben.

Például ahogyan a férfi szerepben az is benne van, hogy az ember hogyan viselkedjen a nővel szemben; a főnök szerepben, hogy hogyan adja elő magát a beosztottak előtt; vagy az ügyfélében, hogy hogyan forduljon az ügyintézőhöz.

Egyúttal, feltételezve, hogy mások is a megfelelő szerepet játsszák, az emberek azt is tudják, hogy mire számíthatnak egymástól.

4) Elhelyezik az embert a társadalomban.

Azzal, hogy besorolják őt a címkéinek megfelelő csoportokba (illetve gyakran egymás alá-fölé), elirányítják a társas viszonyait, és a társadalmi együttműködésben betöltött helyét illetően.

5) Mindezek folytán pedig rendet tartanak az emberek fejében és a társadalomban.

4. Címkék, szerepek, identitások és az egyén

Néhány további megállapítás ezen a téren:

1) A (kívülről diktált) címkék és szerepek összeütközhetnek a személyiségünkkel, meglévő identitásunkkal.

Vegyük csak a **nemeket**. Nem ritka például, hogy egy nőnek nem tetszik az, ahogyan a hagyományos női szerep a családot a

kARRIER vagy egyéb irányú ambíciók elé helyezi. Hasonlóan, előfordul, hogy valakinek a nemi identitása nem felel meg a társadalmi nemének: nőnek érzi magát, miközben mások férfinak tekintik, vagy fordítva.

Az ilyesmi természetesen igen **kellemetlen lehet**.

2) A címkékhez, szerepekhez való viszonyulás

Az ember többféleképpen viszonyulhat a címkéihez, a tőle elvárt szerepekhez.

Így:

- Nem cselekszik nekik megfelelően.
- Úgy tesz, ahogy elvárják, de csak az elvárások miatt. (Például, ha valaki, akit férfinak tartanak, de nőnek érzi magát, férfiként viselkedik, de csak azért, hogy ne bántsák.)
- Úgy tesz, ahogy elvárják, azért is, mert maga is szeretne megfelelni. (Például, ha az iménti személy fél attól, hogy nem normális, szeretne magára, mint normális férfira tekinteni.)
- Azonosul a címkével, szereppel, azok egybeesnek az identitásával. (Mint amikor valaki, akit férfinak tartanak, maga is annak érzi magát.)

Lásd a 'Társadalom és önállóság' témában, hogy mit kezdünk a velünk szembeni társadalmi elvárásokkal.

Megjegyzendő, hogy **a szerepek eljátszása gyakran nem tudatos**: például amikor egy férfi férfiasan viselkedik, jellemzően nem mondja magának, hogy „aha, ez egy szerep, én pedig ennek megfelelően viselkedek”. (Másként az ember, mint mondjuk keresztény, már tudatosabban vizsgálhatja, hogy hogyan cselekszik egy jó keresztény.)

3) Identitásválság

Ilyenbe akkor kerül az ember, ha meginog az addigi elképzelése arról, hogy ki is ő; például, amikor a kamasznak felborul az addigi gyermeki énképe, és ki kell találnia, hogy ki is lesz ő, mint felnőtt.

Az identitásválságot általában a körülmények változása idézi elő (felnövés), melynek folytán a környezete elkezd az embert új címkékkel illetni, új szerepek eljátszására készíteni (felnőtt), miközben ő még a régi címkéinek, szerepeinek megfelelő identitásaival él (gyermek). De a körülmények változása akkor is gondot okozhat, ha az ember maga alapozta

külsődleges jellemzőkre az identitását, és e jellemzők megváltoznak.

Márpedig **a körülmények ilyen változásai nem ritkák, gyakran kódolva vannak**; mondjuk, ahogyan felnövünk mi magunk vagy a gyermekeink, nyugdíjba megyünk, meghal a párunk, elér bennünket a változó kor, esetleg egy betegség folytán el kell távolítani a mellünket vagy a méhünket. Ilyenkor gond lehet, ha továbbra is gyermekként, anyaként, tanárként, feleségként tekintünk magunkra, vagy azon gyötrődünk, hogy továbbra is nőnek tarthatjuk-e magunkat a testünkben, amilyenné az lett.

Lásd a 'Társadalom és önállóság' témában, hogy hogyan érdemes meghatározni az identitásunkat, illetve itt fentebb, hogy az identitásunkat alapozhatjuk az elménkre, személyiségünkre is.

5. Címkék, szerepek, identitások és az emberi viszonyok

1) A címkék és identitások általában valamilyen csoportba is besorolják az embert.

Például az, hogy „magyar” a magyarok közé.

Ez a besorolás pedig gyakran aktív, abban az értelemben, hogy nemcsak arról van szó, hogy ugyanazt a címkét viseljük, mint mások, hanem azt is elvárják, hogy velük tartsunk, illetve magunk is közéjük akarunk tartozni.

Ennek kapcsán érdekes belegondolni, hogy **milyen társadalmi rétegek vesznek körül bennünket**, hogyan ágyazódnak egymásba a közösségek, melyekhez tartozunk.

Kezdjük a családdal és a barátokkal. Ezekhez képest többen tartoznak például a lakóhelyünk közösségéhez, de ott vannak a kollégáink, az azonos foglalkozást űzők is. Tovább menve megtaláljuk a velünk egy nemzetiségbe tartozókat, a kultúránk, nemzetünk, vallásunk tagjait, az emberiséget, sőt akár más értelmes, érző lényeket is. (Természetesen a kép nem tiszta, e csoportok nem szükségszerűen egyre nagyobbak egymásnál, egymással különböző átfedéseket mutathatnak.)

E közösségek tagjai gyakran **közös identitással** bírnak, mely erősíti az összetartozás érzését, összetartja a csoport. A közös identitásról kicsit bővebben 'A csoportok alapvető jellemzői' témában lehet olvasni.

2) Szerepeink elszemélytelenítenek, eltávolítanak, standardizálnak.

A szerepek megmondják nekünk, hogyan viselkedjünk, nem kell magunkat adnunk, el lehet bújni mögédük. Ezt jelenti az **elszemélytelenítés**. Ilyen például, amikor a főnök főnökösen beszél a beosztottjához, vagy amikor egy férfi adja a férfiast a nőnek. Eközben általában a másik is a megfelelő szerep mögé bújik, így, egyúttal, **valódi énük távol marad egymástól**. Végül, a **standardizálás** azt jelenti, hogy különböző emberek ugyanabba a szerepbe bújva egymáshoz hasonlóan viselkednek, jelennek meg. §

Sokaknak valójában nincs ínyére ez a színjáték, és **hálásak, ha emberként tekintünk rájuk**, szólunk hozzájuk, nem pedig a szerepeink szerint, mintegy tárgyként, eszközként kezelve őket.

De vannak olyanok is, akik meglehetősen vonakodnak kibújni a szerepeikből, adnak a címkékre, tisztelik a tekintélyt, és elvárják, hogy felédük is a címeknek megfelelően forduljanak, ragaszkodnak a formalitásokhoz. (Kb. „rangkórság”)

Mi teszi ilyenné az embert? Például az, hogy ezt szokta meg, ilyen környezetben szocializálódott. A dolog lehet önvédelem, amikor az illető valamiért fél megnyílni, illetve azért is ózdkodhat levetkőzni a címeit, mert azokra építi az önértékelését, hiú. De a szóban forgó viselkedés céltudatos is lehet, amikor valaki a szerepben egy hatékony eszközt lát mások kezelésére. §B

A címkéknek és szerepeknek, ahogyan a funkcióik fentebbi felsorolásából is látható, megvan a maguk haszna is – de nem árt, ha el tudunk tekinteni tőlük, ha úgy a jobb.

Lásd az ‘Ítéletalkotás’ témában, hogy próbáljunk a megfelelő mértékig eltekinteni az emberek címkéitől. Lásd továbbá ‘Az állati elmék és hatalmunk az állatok fölött’ témában, hogy az állatok nincsenek tekintettel az emberek címkéire; illetve a ‘Gyerek’ témában, hogy ők sem tisztelik a címkéket, és nem játszanak szerepeket (az itt megfogalmazott értelemben).

6. Példaképek

1) Mi a példakép?

Egy minta, hogy az ember milyenné váljon, hogyan viselkedjen, miket érjen el.

Tehát ami a viselkedést illeti, **hasonlít egy szerepre, de általánosabb** annál: egy normál szerep arra terjed ki, hogy hogyan viselkedjen az ember, mint férfi, mint keresztény, mint főnök – míg egy példakép (mondjuk az édesapánk) általában véve, annak minden

minőségében követendő példaként áll előttünk. Továbbá a példaképnek való megfelelés **kevésbé elvárt**, mint egy szerep követése, azért is, mert a példaképek (mondjuk Martin Luther King, vagy az ideális állampolgár modellje) gyakran ideálok, eszményképek, melyek inkább azért vannak, hogy közelítsük őket, mintsem, hogy elérjük.

2) A példaképek fajtái

Ezekből alapvetően kettő van:

• Modell

Mely egy elvont, idealizált személy; például az ideális állampolgár modellje, aki betartja a törvényt, szorgalmasan dolgozik, gondoskodik a családjáról, a közügyekből is kiveszi részét, stb...

• Hős

Aki egy konkrét (bár gyakran szintén idealizált) személy; például Martin Luther King.

A (tágabb értelemben vett) hős fogalmát tovább lehet bontani. Lehet az:

- **Hős (szűkebb értelemben véve)**: valaki, akire a tettei miatt nézünk fel; például Kolumbusz vagy Edison.
- **Ikon**: valaki, aki személyében jelképez bizonyos értékeket, eszményeket; például Martin Luther King vagy Nelson Mandela, mint a szabadság eszményének jelképei.
- **Idol (bálvány)**: akit (anélkül, hogy különösebben kiérdemelte volna) istenítenek; például James Dean.
- **Mártír**: aki életét veszti, nagy szenvedéseken megy keresztül, feláldozza magát egy eszményért, ügyért, csoportért; például Dugovics Titusz.

Nyilván, a valódi személyekre nézve keveredhetnek ezek a fogalmak; például Martin Luther King egyúttal mártír is.

3) A példaképek hasznai

• Kapaszkodót nyújtanak az egyénnek.

Azaz példaképeire tekintve kitalálhatja, hogyan viselkedjen, bátorságot, erőt meríthet belőlük.

• Összekötik a közösséget, kulturális-politikai csoportokat.

A közösen tisztelt példaképekre gondolok itt, ahogyan mondjuk Martin Luther King köti össze az amerikai feketéket. (@@Ide elkélne még egy példa arról, amikor kulturális csoportot kötnek össze a példaképek, de nem jutott eszembe ehhez egy jól definiált csoport, közismert példaképpel. Ötlet?)

• A gyereknevelésben is hasznosak lehetnek.

Illetve az, ha a szülő példamutató. Lásd a 'Gyereknevelés' témában.

4) Példaképek, mint a forma és a politika eszközei

A **társadalmi forma** (például a fogyasztói társadalom, kapitalizmus) **példaképeket állíthat a tagjai elé**. Lehetnek ezek **modellek**, melyek bemutatják, milyen az ideális polgár (aki egyszersmind a társadalmi forma fenntartásához is hozzájárul); de lehetnek **hősök** is (mint Steve Jobs), akik a rendszernek köszönhetően, azt erősítve lettek nagyok. Ha az emberek követik e hősöket, az megint csak erősíti a rendszert; illetve létük legitimálja is azt, hiszen lám, milyen sikereket tesz lehetővé.

Aztán, jellemző politika húzás, hogy **az utódok hőssé avatják az elődjeiket**. Ez történt például, amikor Sztálin piedesztálra emelte Lenint. Az elődök fénye aztán átsugárzik az utódokra, mert ugye, ha az elődöm egy szent volt, akkor én se lehetek olyan rossz; illetve már az is jó színben tünteti fel az utódokat, hogy megtisztelik azt, aki – ezek szerint – tiszteletet érdemel.

Nem utolsósorban pedig a politikának jól jön a példaképek fentebb említett tulajdonsága, hogy összekötik a közösséget, segítenek egyesíteni a népet.

Lásd az 'Ember, társadalom és család a modern világban' témában a piac példaképeit, illetve az 'Állam' témában a legitimálásról mondottakat.

5) Amiket jó szem előtt tartani a példaképekkel kapcsolatban.

- **A példaképek a társadalmi forma illetve a politika eszközei lehetnek a befolyásolásunkra.**

Ennek kapcsán vegyük még észre e **példaképek relativitását**, azt, hogy gyakran csak addig tartanak, ameddig a rendszer. Hol van már a kommunista ember modellje, hol van már Lenin? Lehet, hogy a jelen példaképei is így járnak egyszer?

- **A hősök idealizáltsága**

Vagyis, hogy a valóságban gyakran tökéletlenebbek voltak, mint ahogyan látjuk, láttatják őket.

- **A választékból választunk példaképet.**

Azaz azon hősök közül, akikkel éppen találkozunk, azon modellekből, melyeket felkínálnak nekünk. Lássuk meg a példaképek esetlegességét, azt, hogy ha történetesen mások kerültek volna az utunkba, lehet, hogy most másokat követnénk.

Lásd 'A siker motívuma' témában, hogy sikerkritériumokat is a választékból választunk.

Ezért...

Ne kövessük vakon a példaképeket.

6) A korai illetve hősies halál segít legendává válni.

Gondoljunk csak James Deanre, Che Guevarára, Elvisre vagy akár Jézusra.

Az ok az lehet, hogy...

- A halál, az önfeláldozás az illető bátorságát, odaadását mutathatja.
- Nem éri meg, hogy leáldozzon a csillaga. (Például ha James Dean tovább él, eljátszik néhány kevésbé sikeres szerepet és megöregszik, könnyen lehet, hogy ma nem lenne akkora idol.)
- A korai halál misztifikál, kivételessé tesz.

A könyvhöz szponzort és kiadót keresek. Ha van ötleted, szólj.

Klikkelhető linkek (Word-ben a Ctrl-t nyomni közben):

[Kérdőív](#) – [Fórum](#) – [Email](#)

Valamint, ha tetszett, oszd meg ezt a témát a Facebook-on.

Klikk a gombra (Word-ben a Ctrl-t nyomni közben):

